

Pohjois-Pohjanmaan vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmän kokous

Aika: 18.6.2019 klo 12.00 alkaen

Paikka: Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Kymmenen virran Sali, Veteraanikatu 1, Oulu

1. Kokouksen avaus ja järjestäytyminen

Puheenjohtaja Jonas Liimatta avasi kokouksen ja toivotti läsnäolijat tervetulleeksi.

- Kokouksen pääteemana on vesien tila ja siinä tapahtuneet muutokset. Hallitusohjelmassa on paljon kirjauksia, jotka liittyvät vesienhoitoon ja vesiensuojelutyöhön, mm. hiilineutraalin ja monimuotoisuuden turvaava Suomi, Itämerirahoituksen jatkaminen, kalatalousvelvoitteiden päivittäminen, kalatiet ym. vaelluskalahankkeet. Elinvoimainen Suomi pitää myös sisällään kirjauksia vesienhoidosta, maatalouden toimista ja kalastonhoidosta. Samoin löytyy kirjauksia kaivostoimintaan liittyvistä ympäristöasioista. Kaiken kaikkiaan hallitus tukee vesienhoidon hyvää työtä. Lähiaikoina ELY-keskuksen työstettäväksi on tulossa ELYn ja AVIn strategia, jossa samat teemat nousevat keskeisesti esiin. Työtä jatketaan hyvässä yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Vesienhoidon toimenpiteisiin on menossa hankehakuja

Kommentti: *Metsähallituksesta on tullut tieto, että Olvassuo-Pirttisuo -alueella on alkamassa laaja tutkimus siitä, kuinka paljon luonnontilainen suo (vesistö, pintamaa, kasvillisuus) sitoo hiiltä.*

Läsnäolijoiden toteaminen

- Kokouksen alkaessa paikalla olivat Mirja Heikkinen, Anne Laine, Tarja Väyrynen, Pentti Marttila-Tornio, Eeva-Maria Parkkinen, Markku Ekdahl, Olavi Jäkäläniemi, Anita Sievinen, Maare Marttila, Jouni Lähdemäki, Jukka Muotka, Jyrki Salo, Piispanen, Risto Jokela, Riina Rahkila, Maria Ekholm-Peltonen, Merja Ylönen, Seppo Partanen, Jouni Jyrinki, Tomi Ruotsalainen, Tapio Sutela, Tapio Koistinaho ja Risto Bergbacka. Kokouksen alettua saapuivat Hanna Hentilä, Antti Petänen, Marika Lax, Jaana Rääpysjärvi ja Jermi Tertsunen
- Etänä osallistuivat Raisa Nikula, Esa Karjalainen ja Aila Halonen

Yhteistyöryhmän sihteeri esitteli jäsenistömuutokset:

- Simojoen kalatalousalue on nimennyt varsinaiseksi jäseneksi Tapani Kuuselan
- Iijoen kalatalousalue on nimennyt varsinaiseksi jäseneksi Olavi Kammosen
- Koillismaan kalatalousalue on nimennyt varsinaiseksi jäseneksi Olavi Jäkäläniemen
- Pyhäjärven kalatalousalue on nimennyt varsinaiseksi jäseneksi Juha Tikan
- PVO Vesivoima: Jyrki Salo siirtyy varsinaiseksi jäseneksi Aaro Horsman jäädessä yhteistyöryhmästä pois

2. Pintavesien ekologinen tila

Vesistöt Oulujoelta Kuivajoelle sekä rannikkovedet – Mirja Heikkinen (esitys liitteenä 1)

- Luokittelu on edennyt ja kesken ovat vielä Koutajoen ja Vienan Kemin latvavesistöalueet. Luokittelun tuloksista tiedottaminen on siirtynyt näillä näkymin elokuun loppuun Vaikuta vesiin – päivien yhteyteen. Kyseessä on vielä alustava luokittelu, jota tarkistetaan ja se tulee myös kuulemisaineistoksi aikanaan, kun kuullaan vesienhoitosuunnitelmaehdotuksista.
- Keinotekoiset ja voimakkaasti muutetut vedet luokitellaan syksyllä toimenpiteiden suunnittelun yhteydessä. Myös kuormitusarviot tarkentuvat loppuvuodessa. Näiltä osin luokittelukarttaan tulee vielä muutoksia.
- Suurimmat luokkamuutokset näkyvät rannikkovesissä. Tila on nyt laajalti tyydyttävä, kun edellisessä luokittelussa ulommat rannikkovedet olivat pääsääntöisesti hyvässä tilassa. Tuolloin luokittelutuloksia sovitettiin yhteen viereisten vesienhoitoalueiden ja Ruotsin luokittelun kanssa. Perämeren luokittelu on hankalaa, koska luokittelutekijöitä on vähän. Klorofyllin ja kokonaisravinteiden luokkarajat ovat sisävesiäkin tiukemmat ja luontaiseen pohjaeläinlajistoon kuuluu mm. vähäsuolaisuudesta johtuen hyvin kuormitusta sietäviä lajeja, minkä takia pohjaeläinindeksi BBI ei tunnu soveltuvan Perämerelle.
- Järvien tilaluokka on monin paikoin parantunut. Osin syynä on se, että edellisessä luokittelussa asiantuntija-arviot tehtiin varovaisuusperiaatteella. Nyt esimerkiksi satelliittihavainnot ovat varmistaneet mallien perusteella tehtyjä asiantuntija-arvioita. Koillismaalla vieraslaji vesirutto on todettu riskitekijäksi, jos sitä on aiemmin esiintynyt. Tuoretta tietoa ei kaikista esiintymistä ole.
- Etenkin pienissä virtavesissä hydrologis-morfologinen muuttuneisuus on otettu aiempaa systemaattisemmin huomioon, mikä näkyy mm. eteläosan pienten jokien tilan heikentymisenä.
- On muistettava, että luokittelu on yleiskatsaus vesien tilasta. Toimenpiteiden vaikutukset eivät heti näy, koska luokittelu perustuu edeltäviin kuuteen vuoteen. Nykyinen luokittelujakso kattaa vuodet 2012-2017, joissakin tapauksissa on käytetty myös 2018 aineistoja. Luokittelu perustuu ympäristöhallinnon Hertta-tietojärjestelmään tallennettuihin aineistoihin. Siksi on äärettömän tärkeää, että kaikki velvoitetarkkailuissa ja hankkeissa tuotettu tieto tallennettaisiin rekistereihin.
- Aikanaan tietojärjestelmästä pääsee tarkastelemaan kaikkia vesimuodostumia; mm. luokittelua ja sen perusteita. Käytiin läpi joidenkin vesimuodostumien luokitteluprosessia.
 - o Pintamosta on ollut käytettävissä kattavasti aiheistoa, jonka perusteella tila on hyvä
 - o Ala-Kitkan luokittelupäätös hyvän ja erinomaisen välillä oli vaikea tehdä, satelliittihavaintojen perusteella laskettu a-klorofyllipitoisuus tuki kuitenkin selvästi erinomaista tilaa

Keskustelu:

- *Onko rannikolla useampia tyyppejä?* Meidän alueellamme on kaksi tyyppiä: Perämeren sisemmät ja Perämeren ulommat rannikkovedet
- *Onko vesimuodostumia lisätty?* Käytännössä on menty entisillä vesimuodostumilla, luonnonravintolammikot on poistettu, Hörskönjoki lisätty
- *Luokituksen merkitys on kasvanut voimakkaasti. HyMo-arviointia ja sen asemaa on kuvattu direktiivissä, pitäisi kertoa selkeästi, että kyseessä on vain avustava/tukeva tekijä. HyMo-muuttuneisuus ei luokita vesimuodostumia - pitää varoa, ettei anneta sellaista kuvaa ja prosessin pitää olla läpinäkyvä.* Pohjois-Pohjanmaan ELYssä on tätä koskien hyvä keskusteluyhteys ympäristöministeriöön, jossa näitäkin linjauksia tehdään. *Jos HyMo-muutos huomioidaan luokittelussa, esimerkkinä Kuusinkijoki, jonka hyvä tila on HyMo-muutoksen (nollajuoksetus) takia riskissä heikentyä, tulee sille suunnitella toimenpiteitä. Suomen alkuperäinen ohje oli parempi: hyvän ekologisen tilan sijasta tulee pyrkiä hyvään ekologiseen potentiaaliin vaarantamatta tärkeää käyttömuotoa.*

- *Oliko niin että pohjaeläimet laskivat erinomaisia tiloja hyväksi?* Pohjaeläinluokituksen ongelmat koskevat käytännössä vain Perämeren rannikkovesimuodostumia.
- Tilan paranemista on usein tapahtunut myös luokan sisällä, vaikka aina muutos ei ole johtanut luokkamuutokseen.
- *Tulevatko jossain vaiheessa mikromuovit huomioiksi luokittelussa?* Ei ainakaan toistaiseksi. Merenhoidossa niitä tarkastellaan osana meren tilan arviota.
- *Missä tilassa ovat Euroopan vedet?* Edellisen luokittelun pohjalta koottu tieto löytyy julkaisusta EEA report No 7/2018, linkki/osoite: <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-water>
- *Tilakarttojen lisäksi pitäisi tuoda esille myös riskejä. Yksi hanke ei juurikaan vaikuta vesien tilaan, kun pitoisuudet laimenevat suuressa vesimassassa. Kuormitusta tulee pikkuhiljaa lisää, paine kasvaa, mutta raja ei vaan tule vastaan.* Painekarttoja hyödynnetään toimenpiteiden kohdentamisessa ja otetaan huomioon lupaharkinnassa.
- Hyvä että työn tulokset myös näkyvät vesien tilassa

Viinivaaran ja Rokuan pintavedet sekä Kuusamon Torankijärvi – Anne Laine (ks. liite 2)

- Iso Olvasjärvi on välttävissä ekologisessa tilassa. Ravinnetasot ovat olleet korkeita jo 1970-luvulla, mistä lähtien analyysituloksia on ollut saatavilla. Ravinteisuus on todennäköisesti peräisin vivianiitista, ja tilatavoitteeksi tulisi asettaa välttävä.
- Nuorittajoen tila on tyydyttävä, tavoitteena on hyvän tilan saavuttaminen
- Iso Timonen on Ison Olvasjärven tapaan ja samoista syistä välttävissä ekologisessa tilassa. Alapuoliset järvet ovat myös reheviä ja tila on tyydyttävä. Hyvän tilan saavuttaminen ei ole realistista, koska ulkoista kuormitusta ei juuri ole. Seuraavassa vesienhoitosuunnitelmassa on tulossa kirjaus tilatavoitteiden alentamisesta luonnonolosuhteista johtuen.
- Kiiminkijoen tila on erinomainen, mutta lähellä hyvää. Riski heikentymisestä on kirjattu luokittelupäätökseen. Kuormitusta tulee pääasiassa metsätaloudesta, mutta se on melko vähäistä. Silti tarvitaan toimenpiteitä.
- Täydennetään yllä esitetyn pohjalta Aville Oulun kaupungin vedenottohankkeesta aiemmin annettua lausuntoa: Tilatavoitetta on tarkoitus lieventää luonnonolojen vuoksi. Vedenottohanke aiheuttaa omat haasteensa.
- Vastaavasti kuin Viinivaarassa myös osa Rokuan järvistä on luontaisesti reheviä. Tila on hyvää huonompi jopa luontaisesti rehevien järvien luokkarajoilla. Hyvän tilan tavoite ei ole realistinen, koska ei ole merkittäviä ulkoisia kuormittajia.
- Vesienhoitoalueen ohjausryhmä on päättänyt asettaa Kuusamon Torankijärvelle tavoitteeksi tyydyttävän ekologisen tilan. Asia liittyy AVIn käsittelyssä olevaan Kuusamon uuden jätevedenpuhdistamon lupaan. Vaihtoehtoisia purkupaikkoja on selvitetty useaan otteeseen. Vesienhoidollisesti ei ole järkevää kuormittaa uusia vesistöjä, koska Torangin tilaa ei mm. sisäkuormituksesta johtuen tulla saamaan hyväksi. Kyseessä on kaiken lisäksi rehevä Natura-lintujärvi, jolle myös Naturen tavoitteet asettavat omat vaatimuksensa. Tästä nähdään, miten vesienhoidon merkitys ja sitovuus on muuttunut.

Keskustelu:

- *Ollaan isojen asioiden äärellä, teollisuudellakin vaikutukset nähdään jatkolupia ja uusia lupia hakiessa.* Vesienhoidon ympäristötavoitteiden toteuttaminen: ympäristöllisten lupien muutettavuutta koskevan lainsäädännön kehittäminen ja sen valtiosääntöoikeudelliset perusteet – hankkeen sekä Vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeaminen: Perusteet ja menettely – hankkeen loppuraportti ovat kuultavana ja niihin voi antaa palautetta lausuntopalvelu.fi – sivujen kautta elokuun puoliväliin asti.
- *Maalaisjärki otettava käyttöön, uusien vesien sotkeminen ei voi olla sallittua. Lintudirektiivi ei voi olla niin tiukka, ettei Torankia voi kunnostaa.* Kyseessä on Suomen ensimmäinen tavoittei-

den lieventämispäätös, joten tähän on pitänyt paneutua kunnolla. Joka tapauksessa vesienhoitosuunnitelmassa tulee aina selittää kattavasti poikkeavat tilatavoitteet ja muut mahdolliset vaihtoehdot hankkeen toteuttamiseksi.

- *Viinivaaran Leppilampi on pohjapadon varassa, olisi tyhjentynyt muuten. Vaanaharjusta ja Viinivaarasta tulee pohjavesiä. Jos vedenottohanke toteutuu, 93 % virtaamasta vähenee. Marttijärveen tulee 3800 m³/d pohjavesipurkauma ja pohjapadolla saatu pysymään vedenpinnan taso. Vepsänjärven pohjapato oli kallis, mutta kalakantaa on saatu parannettua*
- *Kun vesienhoitoa aloiteltiin, keskusteltiin että ei koske niinkään luvanvaraisia toimijoita vaan voidaan huomioida myös muut toimijat. Nyt on menty siihen, että luvanvaraiset toiminnot ovat suurennuslasin alla.*
- *Täytyy käyttää maalaisjärkeä siinä, mitkä hankkeet ovat oikeasti eteenpäin vietävissä. Viinivaaran hanke ei ole sellainen.*
- *Yhdyskunnan perustarve on vesihuollon turvaaminen, tässä on tehty perusteellisia selvityksiä.*

3. Keinotekoisiksi tai voimakkaasti muutetuksi nimettävät vedet – Anne Laine (esitys liitteenä 3)

- Käytiin läpi periaatteet keinotekoiseksi tai voimakkaasti muutetuksi nimeämislle. Nimetyt vesimuodostumat luokitellaan omassa prosessissaan samanaikaisesti toimenpiteiden suunnittelun kanssa
- Keinotekoisiksi nimetään alustavasti Kurunkanava, Korpinen, Hautaperän tekojärvi, Uljuan tekojärvi, Kortteisen tekojärvi, Haapajärven tekojärvi, Siniluodonlahti ja Kuljunlahti
- Voimakkaasti muutetuksi nimetään alustavasti Järvioja, Kalajoen keski- ja yläosa, Kalajanjoki, Kiljanjoki-Kotijoki (uusi), Levonperänkanava-Juurikkaoja (uusi), Karsikasoja, Kesonoja (uusi), Erkkisjärven laskukanava, Tähjänjoki, Mäyränoja, Pyhäjoen yläosa, Hiito-oja, Vihanninjoki, Vuohojoki, Vaikonoja (uusi), Siikajoen keskiosa, Savaloja (uusi), Haroja (uusi), Ohtuanoja, Oulujoen alaosa, Oulujoen yläosa, Iijoen alaosa, Yppärinjoki, Haapajoki ja Iso-Juurikka
- Etenkin pienten vesimuodostumien nimeämiseen voi vielä tulla muutoksia johtuen valtakunnallisista linjauksista, lisätiedosta HyMo-muuttuneisuudesta, luokitteluprosessista, lausunnoista ja/tai päivittyvästä EU-ohjeistosta.
- Mahdolliset kysymykset ja kommentit voi laittaa sähköpostitse Kimmo Aronsuulle.

4. Pohjavesien tila – Maria Ekholm-Peltonen (esitys liitteenä 4)

- Tila-arviot laaditaan pohjavesille, joissa ei mahdollisesti vallitse hyvä tila ja/tai niille, joilla on tunnistettu merkittäviä tilaa heikentäviä tekijöitä. Pohjois-Pohjanmaalla ei tule olemaan merkittäviä muutoksia edelliseen kauteen nähden. Riskialueiden määrä on pysynyt samana ja Raahen Antinkangasta lukuun ottamatta pohjavesimuodostumat ovat hyvässä tilassa.
- Pohjavesiä yleisimmin pilaavat aineet ovat nitraatti, ammonium, sulfaatti, kloridi, öljyjakeet, torjunta-aineet, tri- ja tetrakloorieteeni, lyijy ja arseeni.

Keskustelu:

- *Paljonko aineet ovat aiheuttaneet pohjavesien pilaantumista, montako kaivoa on suljettu? Kokonaan käytöstä pilaantumisen takia poistettuja kaivoja on alueellamme vähän. On tapauksia, joissa öljyjakeita on havaittu lähellä vedenottamoita ja tilanne on saatu korjattu pumppausin. Antinkankaalla on korkeahkoja kloridipitoisuuksia ja tri-/tetrakloorieteenipitoisuuksia ja ottamo on ollut poissa käytöstä jo pitkään. Asutuksesta ja maataloudesta aiheutuneiden bakteeri- ja nitraattipitoisuuksien vuoksi on joskus tilapäisesti jouduttu sulkemaan kaivoja ja rajoittamaan vedenottoa.*

- *Tulevatko riskialueistat perusteluineen näkyviin jonnekin? Tiedot tulevat toimenpideohjelmaan. Vastaavaa julkiseksi tulevaa järjestelmää kuin pintavesille ei pohjavesille voi tehdä, koska otamoiden sijaintitieto ei ole julkista.*
- *PSAVI:ssa tehdään EU-vesilaitosten valvontaa. Siihen kuuluvat isoimmat laitokset Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueella. Näissä vedenlaatu on erinomaista. Joskus on todettu enemmän rautaa ja mangaania tms, mutta ei siinä määrin, että pilaisi talousvettä.*
- *Missä tilassa ovat Oulun kaupungin pohjavedet? Hyvässä tilassa, osa kuitenkin kuuluu riskialueisiin.*

5. Muut asiat

- *Kalatalousalueilla on menossa kalataloudellisen käyttö- ja hoitosuunnitelman päivittäminen. Miten muu vesieliöstö otetaan huomioon ja miten kalatalousalueet osallistuvat vesienhoitotyöhön?*
 - *Kalastusalueiden muututtua kalatalousalueiksi on tarkoitus puuttua laajemminkin vesiympäristön olosuhteisiin. Esimerkiksi Kiiminkijoella on menossa suiston ruoppaus ja siitä lähdetään etenemään ylöspäin*
 - *Kalakorttivarat eivät riitä tarkkoihin selvittelyihin, kalatalous edellä mennään*
 - *Jossain tulevassa kokouksessa voitaisiin käsitellä aihetta enemmän*

6. Kokouksen päättäminen

- Kokous päätettiin klo 14. Seuraava kokous kutsutaan koolle syksyllä, kun suunnittelu on seläisessä vaiheessa, jossa on syytä kuulla yhteistyöryhmää. Syksyllä alkaa toimenpiteiden suunnittelu ja sen yhteydessä luokitellaan keinotekoiset ja voimakkaasti muutetuksi nimetyt vesimuodostumat.

Edellisten kokousten muistiot löytyvät linkistä

<http://www.ymparisto.fi/fi->

[FI/Vesi/Vesiensuojelu/Vesienhoidon_suunnittelu_ja_yhteistyö/Vesienhoito_ELYkeskuksissa/PohjoisPohjanmaa/Osallistuminen_vesienhoitoon](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesiensuojelu/Vesienhoidon_suunnittelu_ja_yhteistyö/Vesienhoito_ELYkeskuksissa/PohjoisPohjanmaa/Osallistuminen_vesienhoitoon).